

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МУКАЧІВСЬКА МІСЬКА РАДА
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. Б.ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМ. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ Й ОСВІТИ
В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції**

**Мукачево
13-14 травня 2021 року**

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол № 4 від «12» травня 2021 р.)*

С 91

Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, 13-14 травня 2021 р., Мукачево / Ред.кол. : Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачево : Вид-во МДУ, 2021. – 572 с.

У збірнику представлено тези доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів». Учасниками конференції розглянуто проблеми та перспективи розвитку педагогічної освіти, психолого-педагогічні аспекти індивідуальної траєкторії професійного становлення особистості, сучасні орієнтири розвитку економіки, управління та інженерії, актуальні проблеми розвитку сфери обслуговування, туризму та збереження історико-культурної спадщини, тенденції розвитку сучасного суспільно-політичного та культурно-мистецького простору.

Видання розраховане на науковців, педагогів, викладачів, аспірантів та студентів, які займаються науково-дослідною роботою.

Редакційна колегія:

Щербан Т.Д. – д-р психол. наук, професор (голова);

Гоблик В.В. – д-р екон. наук, професор;

Кобаль В.І. – канд. пед. наук, доцент;

Пігош В.А. – канд. екон. наук, доцент;

Максютова О.В. – провідний фахівець ВНТД.

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікації.

ЛИПЧАНКО-КОВАЧИК О.В., ПАЙЯППІЛЛІ ЛІДЖІ Religious aspects of foreign language teaching	335
ЛУКАЧИНА М.Ф. Use of educational internet resources in the process of formation of phonetic competence of future english teachers	337
МАРТИН Н.В., КОНЧОВИЧ К.Т. Особливості дидактичних засобів контролю та самоконтролю учнів у процесі вивчення іноземної мови	339
МАРЦЕНЮК М.О. Психологічні аспекти індивідуалізації навчання дітей з ООП	341
MISHAK V.M. Features of studying foreign languages in eu schools	343
МОВЧАН К.М., БУДЯНЕНКО Н-Є. В. Наукова бібліотека університету – потужний інформаційний центр	345
MORHUN I.V. Activities to activate and maintain a communicative classroom	346
НИКУЛЯК О. Г. Особливості професійної підготовки майбутнього вихователя у ЗВО	349
ОСТРОВСЬКИЙ О.О. Формування готовності майбутніх учителів української мови і літератури до професійної діяльності в міжкультурному освітньому середовищі	351
ПАВКО А.І., КУРИЛО Л. Ф. Психолого-педагогічні чинники формування професійної компетентності і творчого потенціалу науково-педагогічного працівника університету	353
РОЗМАН Є. В., БАРЧІ Б.В. Юнацький вік: як крок до зрілості	355
РОЗМАН І.І. Особливості викладання зарубіжної літератури у старших класах ..	357
РОЗМАН І.І., ГРИГА О.М. Теоретичні основи управління інноваційним розвитком закладу освіти	359
РОЗМАН І.І., МАЛАКОВСЬКА Г-К. Я. Вплив єдиної інформаційної системи управління освітою на діяльність закладу загальної середньої освіти	361
РОЗМАН І.І., КРИВАНИЧ Л.Ю. Організація самостійної роботи дітей з особливими потребами	362
РОЗМАН І.І., РОПАС Ю.Д. Інформаційна підтримка впровадження інноваційних технологій в системі дошкільної освіти	364
РОЗМАН І.І., СІВАК А.М. Особливості управління інноваційним розвитком закладу загальної середньої освіти	365
СКОБЛЕЙ О.І. Основні напрями виховної роботи з студентами у гуртожитку	367
ТЕЛИЧКО Н. В. Цінності та мотивація до професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у філософському сенсі	369
ТЕЛИЧКО Т.В. Training of future teachers of preschool education institutions for pedagogical work in the conditions of interdisciplinary approach	371
FELTSAN I. Psycholinguistic approach to the development of foreign language teacher proficiency	373
ШТИХ І.І. Формування поняття психологічної норми в процесі професійної підготовки майбутніх психологів	374
ЩЕРБАН Т.Д., КАЧАН М. Емоційний аспект агресивної поведінки підлітків	376
ЩЕРБАН Т.Д., ЛИПЕЙ М.І. Динаміка розвитку самосвідомості підлітків	379
ЩЕРБАН Т. Д., БРЕЦКО І. І., БАБИЧ К.І. Характеристика я-концепції сучасного підлітка	381
ЩЕРБАН Т. Д., БРЕЦКО І. І., ШНІЦЕР А.В. Вікові особливості феномену самотності	382

support a unified concept of a man, the idea that physical, intellectual, psychological and emotional factors can all influence language acquisition.

References

1. Carroll, Lewis *Through the Looking Glass* (1872), London: Macmillan. Google Scholar
2. Chomsky, N. *Aspects of the Theory of Syntax* (1965), Cambridge, Mass.: MIT Press.
3. Purba, N. (2018). The Role of Psycholinguistics in Language Learning and Teaching. *Tell : Teaching of English Language and Literature Journal*. 6. 47. 10.30651 / tell.v6i1.2077.
4. Chaer, A. (2015). *Psikolinguistik: Kajian Teori*. Jakarta: PT Rineka Cipta
5. What is psycholinguistics? (2013). University of Shieffield. Retrieved from <https://sites.google.com/a/sheffield.ac.uk/aal2013/branches/psycholinguistics/atypical-language-development>
6. Angel, R. (1998). Why should language teachers be interested in psycholinguistics: *Applied Linguistics*, University of Guadalajara. Retrieved from: <https://rafangel.wordpress.com/2014/07/09/language-teachers-psycholinguistics-combo>
7. Ricardo E. Schütz (2019). A Psycholinguistic Teaching Approach. *English Made in Brazil*. Retrieved from <https://www.sk.com.br/sk-mthen.html>

УДК: 378:37.091.12:159-051(045)

ШТИХ І.І.,
Мукачівський державний університет

ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НОРМИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

В процесі професійної підготовки майбутніх фахівців – психологів велике значення має вміння розпізнавати психічну норму і відхилення від неї з метою виявлення ресурсів для підтримання здорової частини психіки в процесі роботи з клієнтом. Результатом засвоєння даного поняття є розуміння відносності поняття норми, прийняття унікальності й різноманітності проявів індивідуальних характеристик кожної особистості, що в широкому сенсі власне є розширенням меж толерантності як однієї з фахових компетентностей практикуючого психолога.

Значущої вагомості набуває аналіз даного поняття для психологів-практиків, особливо під час їх професійної підготовки. Відповідно до освітньої програми підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 053 Психологія освітнього рівня Бакалавр поняття психічної норми формується в процесі засвоєння таких навчальних дисциплін як «Основи патопсихології та психіатрії», «Клінічна психологія», «Психологія особистості», «Диференційна психологія», «Психодіагностика» та ін.

Підкреслимо, що важливу роль відіграє поняття норми в такій галузі психологічного знання як патопсихологія, коло питань якої набуває особливого значення в умовах сучасного українського суспільства через нестабільну соціальну ситуацію в країні. Людська психіка зазнає значного тиску психотравмуючих факторів: зростає напруженість повсякденного життя, збільшується кількість осіб в стані стресу і фрустрації; частіше виникає почуття

тривожності і невпевненості на тлі об'єктивних труднощів і недостатньо широкої пропаганди здорового способу життя. Як наслідок - наростання кількості психічних і поведінкових порушень, помітна загальна невротизація суспільства та збільшення суїцидальних спроб, вживання психоактивних речовин тощо.

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) визначає психічне здоров'я як «стан благополуччя, в якому людина може реалізувати свій власний потенціал, справлятися зі звичайними життєвими стресами, може продуктивно і плідно працювати, і мати можливості робити внесок у життя своєї спільноти» і пропонує наступне визначення норми: «норма – етичний стандарт, модель поведінки, що розглядається як бажана, прийнятна та типова для тієї чи іншої культури».[3]

Продовжуючи розробляти проблему психічної норми, ВООЗ виділила й описала наступні рівні психічного здоров'я:

1. Рівень еталонного (ідеального) здоров'я, під яким розуміється повна адаптація індивіда, його гармонійний розвиток, позитивна представленість всіх критеріїв психічного здоров'я. На рівні еталонного здоров'я не проглядається ймовірність виникнення будь-яких психічних розладів.

2. Середньостатистичний рівень, при якому стан показників психіки відповідає популяційним показникам, з урахуванням статі, віку, соціального стану, соціокультурних умов та іншого. На цьому рівні допускається ймовірність можливих розладів поведінки і психіки (наприклад, в рамках криз індивідуального розвитку).

3. Конституційний рівень, пов'язаний з типологіями будови психіки і тіла. На цьому рівні допускається існування груп ризику, які визначаються згідно з особливостями конституції.

4. Рівень акцентуацій як варіантів загострення рис характеру людини, пов'язаний з підвищеною вразливістю до певних життєвих ситуацій.

5. Рівень передхвороби, при якому зазначається наявність окремих симптомів психічного розладу.

Одним із поширених підходів до розуміння норми і патології є психопатологічний підхід, відповідно до якого приймаються негативні критерії норми, норма розуміється як відсутність будь-яких виражених патологічних симптомів [1]. Якщо у людини цих симптомів не виявляється, значить, вона нормальна, значить, вона здорова. Здоров'я визначається через нездоров'я, норма – через аномалію. Так, Н.Л. Белопольська з колегами [2] виділили низку критеріїв, за допомогою яких, на думку авторів, можна ставити питання про відхилення від норми. Це такі критерії як:

- неадекватність, що проявляється у невідповідності проявів психічної діяльності в тій ситуації, в якій знаходиться суб'єкт.
- некритичність, що проявляється у зниженні або повній відсутності критики суб'єкта до своїх вчинків, до свого фізичного і психічного стану, своєї поведінки, висловлювань, результатів своєї діяльності тощо.

- непродуктивність діяльності, що проявляється у відсутності інтересу до результату своєї діяльності. Суб'єкту цікавий тільки сам процес, наприклад, здійснення часом безглуздої рухової активності. Сама діяльність для людини не має сенсу, як і її результат.

Присутність хоча б одного з перерахованих показників може служити основою для звернення до психолога з метою застосування превентивних заходів, покликаних унеможливити розвиток психічного захворювання.

Формуючи у здобувачів вищої освіти поняття норми, ми готуємо їх до здійснення професійної діяльності в сфері практичної психології. Для того, щоб займатися психотерапією, психологічним консультуванням або психологічною корекцією, психологу необхідно мати орієнтири щодо того, що вважати нормальним, а що – патологічним, від яких психологічних характеристик клієнта необхідно рятувати, а які – посилювати, формувати і розвивати. Провідним в процесі формування поняття норми і патології є принцип цілісності та єдності біологічного, психологічного та соціального в людини, згідно з яким психіка і свідомість людини є соціальними явищами, а біологічний аспект являє собою лише умови, в яких вони розвиваються.

Література

1. Братусь Б.С. Аномалии личности / Б.С. Братусь. – М.: Мысль, 1988. -304с.
2. Современные представления о психической норме и патологии : психологический, клинический и социальный аспекты : [сборник статей] / Моск. ин-т психоанализа ; отв. ред. Н. Л. Белопольская. - Москва : Когито-Центр, 2015. - 291с. <https://spbilib.ru/catalog/-/books/11079308-sovremennyye-predstavleniya-o-psikhicheskoy-norme-i-patologii>
3. Соловьева С.Л. Критерии нормы в клинической психологии // Медицинская психология в России: электрон. науч. журн. – 2014. – N 3 (26) [Электронный ресурс]. – URL: <http://mprj.ru>

УДК 159.942:316.613.434-053.6

ЩЕРБАН Т.Д., КАЧАН М.,
Мукачівський державний університет

ЕМОЦІЙНИЙ АСПЕКТ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

Різні психологічні умови по-різному впливають на формування поведінки молоді особи. Характер такого впливу обумовлює як зміни, так і взаємодію в певному колі ознак психологічних особливостей, які формують поведінку. Аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що молодих особистостей не навчають формувати у себе установку на емоційні контакти з оточуючими, корегувати свої емоційні реакції на зовнішні і внутрішні впливи. Крім того, сьогодні багато юнаків спостерігають зразки асоціальної поведінки у власній родині. Найбільш поширеним проявом дезадаптації дітей є агресивна поведінка, яку вважаємо однією з найгостріших проблем сьогодення. Отже, однією із суттєвих характеристик поведінки дітей старшого шкільного віку є агресивні прояви, які відрізняються різноманітними

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>